

УДК 33:339:005.44(4+477)

УКРАЇНА В СВІТОВИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ

Щербакова А.В., Дугієнко Н.О.
Запорізький національний університет

У статті аналізуються позитивні та негативні наслідки глобальних процесів світової економіки. Виявлено причини формування глобалізаційних процесів. Досліджено вплив глобалізації на економіку України. Розглянуто напрями реформування економіки України в контексті глобалізаційних процесів.

Ключові слова: глобалізація, інтеграція, інновації, криза, зовнішньоекономічна стратегія.

Постановка проблеми. Головною особливістю сучасного розвитку світового економічного господарства є розвиток глобалізаційних процесів, які суттєво впливають на всі міжнародні економічні відносини, збільшують нерівномірність розвитку окремих регіонів світу, посилюють спроби збільшення конкурентних переваг окремих держав на хід світового економічного розвитку.

Спроби сформувати однополярний світ призводять до різного роду економічних та політичних криз світового простору. Розквіт тероризму і локальні військові конфлікти впливають на темпи економічного розвитку окремих держав. Тим

часом бажання домінувати окремих країн вимагає від національних держав нових шляхів розвитку. У той самий час домінування на світовій арені окремих держав спричиняє появу нових шляхів розвитку національних економік менш впливових країн. У зв'язку з цим виникає потреба досліджувати тенденції глобалізації та її вплив на економічні процеси в Україні.

Аналіз досліджень і публікацій. У працях відомих українських (М. Долішній, Д. Олсеневич, А. Філіпенко, В. Куриляк та ін.) та зарубіжних вчених (Л. Клайн, М. Інтрілігейтор, Дж. Стігліц, С. Хантінгтон та ін.) досліджувались глобалізаційні процеси.

Незважаючи на велику кількість робіт з даної теми, питання стосовно впливу глобалізаційних процесів на економіку України є досі відкритим та актуальним для його подальшого вивчення.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Глобалізаційні процеси, які відбуваються у світі, мають суперечливий характер. Довгий час вчені не могли прийти до єдиного висновку: чи глобалізаційні процеси несуть за собою позитивні наслідки для економіки кожної окремої країни чи, навпаки, – негативні. Але на даний час, аналізуючи вплив глобалізації на економічний розвиток тієї або іншої країни, не можна ставити завдання пошуку єдиного універсального механізму ліквідації наслідків глобалізації. Спочатку слід виявити національні особливості в етнічному, історичному, ресурсному та геополітичному сенсі. Наслідки глобалізації слід розглядати в розрізі окремих груп країн. З одного боку, відбувається прискорення науково-технічного прогресу, залучення всіх країн у глобальне виробництво і перерозподіл шляхом поглиблення міжнародного поділу праці, відкриваються нові можливості для розширення торгівлі, інтенсивного руху капіталу. Проте цей процес створює серйозні труднощі в країнах, що розвиваються, які не встигають пристосовуватися до швидко мінливих вимог економічного розвитку. У таких країнах посилюються проблеми екологічних, політичних, економічних криз, відсутня безпека, відбувається розшарування населення, зростає нерівність та злидні [7].

Вплив глобалізації на національну економіку України також досить складний та суперечливий. Існують як позитиви, так і негативи. Але вдосконалення стратегії маневрування в світових інтеграційних та глобалізаційних процесах дозволить Україні використовувати наслідки інтернаціоналізації на свою користь.

Мета статті. Метою даної статті є аналіз позитивних та негативних аспектів глобалізації світового господарства та дослідження впливу глобалізації на економіку України.

Виклад основного матеріалу. У 90-ті роки ХХ ст. термін «глобалізація» (походить від англійського слова «globe», що означає «Земна куля») набуває популярності. Визначаючи сутність поняття «глобалізація світового господарства», економісти як основну ознаку цього явища називають взаємозалежність економік. Так, генеральний директор Міжнародного бюро праці Мішель Хансен у доповіді на 85-й сесії Міжнародної конференції праці (Женева, червень 1997 р.) наголошував, що глобалізація є складним явищем взаємозалежності економік, що виникає у зв'язку з обміном товарів і послуг та потоками капіталів [8].

Глобалізацію світової економіки характеризують і як сукупність процесів організованого використання матеріальних і нематеріальних ресурсів у масштабі всієї планети. Існує точка зору, що глобалізація – це сукупність викликів і проблем сьогодення [8].

Таким чином, глобалізація – це складний та суперечливий процес, який характеризується взаємозалежністю та взаємопроникненням економік усіх країн світу; економічні процеси, що відбуваються в одній країні, знаходять відображення в інших.

Зазначимо, що до основних факторів, що вплинули на розвиток глобалізації слід віднести: виробничі, організаційні, політичні, соціально-культурні, економічні. Всі ці фактори призвели до стрімкого зростання масштабів виробництва, використання високих наукомістких технологій, більш стрімкого розвитку транспорту і зв'язку, скорочення транспортних витрат, появи нових інформаційних та комунікаційних технологій, нових дійових осіб на світовій арені, ослаблення державних кордонів, ролі звичок і традицій, впровадження єдиних критеріїв макроекономічної політики, уніфікації вимог до податкової, регіональної, аграрної, антимонопольної політики, лібералізації господарського життя, міжнародної економічної інтеграції [4, с. 27-37].

Варто зауважити, що глобалізація має як свої плюси так і мінуси. До основних позитивних ознак глобалізації можна віднести розвиток нових технологій, поглиблення спеціалізації, економію на масштабах виробництва та інші, до негативних слід віднести, наприклад фінансові кризи, різного роду війни, безконтрольний рух капіталів і т.д. Плюси та мінуси глобалізації, накладаючись одне на одного, призводять світову економіку до нестабільного стану.

Аналізуючи позитиви та негативи глобалізації, потрібно відзначити їх наростаючий характер. Так, розвинені країни з ринковою економікою отримують максимальний економічний ефект від глобалізації, що не скажеш про країни які розвиваються, національне виробництво яких не готове до швидкої лібералізації зовнішньоекономічних зв'язків. Така ситуація призводить до загострення протиріч між розвиненими країнами та країнами що розвиваються.

В умовах глобалізації світової економіки актуальним постає питання стратегічного розвитку України. Процес глобалізації сучасної світової економіки призводить до формування в перспективі більш цілісної економічної системи світового господарства, в якій відносини її підсистем, елементів і суб'єктів визначаються різко збільшеною взаємозумовленістю, взаємозалежністю, взаємопроникненням і взаємодією. Процес глобалізації при цьому найтіснішим чином пов'язаний з наростаючою відкритістю національних економік і лібералізацією системи зовнішньоекономічних зв'язків держав [1, с. 57-69].

Глобалізація призводить до формування відповідного економічного середовища, яке функціонує на базі спільних принципів та правил, також розвиваються коопераційні і асоціативні зв'язки і відносини, посилюється взаємозалежність суб'єктів світового господарства. Однак, з іншого боку, зростає вразливість національних економік від процесів, що протікають у світовій економіці. Іде процес розшарування і диференціації світогосподарського простору, виникають підсистеми, заповнені тінювими відносинами. Перехід до інноваційної моделі розвитку зовнішньоекономічних зв'язків протікає досить нерівномірно, стаючи додатковим аспектом посилення диференціації у світовому господарстві. Складаються передумови зростання нестійкості світогосподарської системи [3, с. 70-77].

Таким чином, це призводить до пристосування національних та економічних систем до умов гло-

балізації світової економіки, за допомогою змін в соціальних та економічних інститутах. В першу чергу держава повинна забезпечити сприятливі умови для діяльності національних господарюючих суб'єктів, а також розробити стратегію інтеграції в світогосподарську систему, яка швидко змінюється. Тобто держава повинна не боротися з глобалізаційними процесами у світовій економіці, а навпаки намагатись отримувати користь від цих процесів [6, с. 42].

У сучасних умовах глобалізація створює передумови для розвитку політики протекціонізму. На цей час посилення протекціоністського режиму провідних країн світу стає зрозумілим, адже вони прагнуть до загальної лібералізації міжнародної торгівлі і розширення економічного поля діяльності їх корпоративного бізнесу [7].

Становлення політики протекціонізму в сучасній міжнародній торгівлі і поява його нових форм ставити дуже серйозні завдання перед зовнішньоекономічною політикою України. Ставши членом СОТ та отримавши статус країни з ринковою економікою, Україна повинна не тільки захищатися, але й активно реалізовувати свої власні економічні інтереси і на цій основі формувати свою власну протекціоністську політику. Україна повинна максимально ефективно застосовувати заходи щодо захисту і підтримки вітчизняних товаровиробників, але також намагатись виводити український бізнес на світові товарні ринки.

Реформування української економіки можливе за допомогою якісного використання конкурентних переваг у таких сферах як: агропромисловість, освіта та транспорт. Такий підхід дозволить Україні зайняти свою нішу на світовому ринку, тому слід направити усі сили та існуючий ресурсний потенціал на досягнення цієї мети.

Для успішної інтеграції України в світові глобалізаційні процеси потрібна ефективна довго-

строкова стратегія. Ця стратегія повинна бути комплексною та охоплювати усі сфери економічного життя. Україна повинна обрати свою модель розвитку: чи направляти усі свої зусилля на експортно-сировинну модель розвитку, чи виходити на світовий економічний ринок як вже повноправний партнер.

Перший етап стратегії повинен будуватись на підтримці вже існуючих досягнень: допомога країнам, які її потребують, активна участь у міжнародних організаціях та у вирішенні глобальних проблем.

На другому етапі зовнішньоекономічна стратегія стимулювання процесу глобалізації повинна передбачати: активну інтеграцію; зміцнення валюти країни; налагодження експортно-імпорتنих зв'язків, збільшення товарообігу; поєднання експортно-орієнтованої економіки з власним конкурентоспроможним виробництвом; вдосконалення законодавства та інвестиційного клімату; поліпшення рівня життя населення; спрямування інвестицій на розвиток інфраструктури; участь у діяльності міжнародних організацій, налагодження інтеграційних зв'язків; участь у побудові нової фінансової архітектури та інші заходи [1, с. 57-69].

Висновки і пропозиції. В епоху глобальної економіки для України вирішальним кроком є подальше стимулювання розвитку глобалізаційних процесів, а не їх придушення. У своїй стратегії стосовно стимулювання процесів глобалізації Україна повинна зміцнювати валюту країни, вдосконалювати законодавство, спрямовувати та залучати інвестиції на розвиток інфраструктури та модернізацію економіки. Україна повинна будувати свою модель глобалізації, несхожу на усі інші, основою якої мають стати люди та бажання держави перейти від індустріальної країни до постіндустріальної.

Список літератури:

1. Куриляк В. Є. Вплив глобалізації на економічний розвиток України [Текст] / В. Є. Куриляк, Є. В. Савельєв // Економіка України. – 2012. – № 9. – С. 57–69.
2. Шимаї М. Виклики для посткризової глобальної системи [Текст] / М. Шимаї // Економіка України. – 2010. – № 4. – С. 22–29.
3. Шкодін І. В. Сучасні тенденції самоорганізації світової економічної системи [Текст] / І. В. Шкодін // Економіка України. – 2012. – № 9. – С. 70–77.
4. Ключко В. Глобалізація та особливості сучасної економічної кризи [Текст] / В. Ключко // Економіка України. – 2011. – № 9. – С. 27–37.
5. Білорус О. Г. Глобальні трансформації та стратегії розвитку / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко // Монографія – К., 2012. – С. 416.
6. Войтович Р. В., Солоха М. Т. Глобалізаційні процеси в сучасному світі [Текст] / Р. В. Войтович, М. Т. Солоха // Економіка України. – 2013. – С. 42.
7. Герасименко П. Глобалізація як феномен сучасності / П. Герасименко // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2009/09/2/205852/>
8. Колот А. М. Глобалізація як чинник трансформації соціально-трудова відносин / А. М. Колот // [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://fingal.com.ua/>

Щербакова А.В., Дугиенко Н.А.
Запорожский национальный университет

УКРАИНА В МИРОВЫХ ГЛОБАЛИЗАЦИОННЫХ ПРОЦЕССАХ

Аннотация

В статье проанализированы позитивные и негативные последствия глобальных процессов мировой экономики. Выявлены причины формирования глобализационных процессов. Исследовано влияние глобализации на экономику Украины. Рассмотрены направления реформирования экономики Украины в контексте глобализационных процессов.

Ключевые слова: глобализация, интеграция, инновации, кризис, внешнеэкономическая стратегия.

Shcherbakova A.V., Dugienko N.O.
Zaporizhzhya National University

UKRAINE IN THE WORLD GLOBALIZATION'S PROCESSES

Summary

This article presents an analysis of the positive and negative effects of global processes of the world economy. The causes of the formation processes of globalization are made. Also this article presents some research of the impact of the globalization on the economy of Ukraine. The directions of the reform of Ukraine's economy to the globalizations process are made in this article.

Keywords: globalization, integration, innovation, crisis, foreign economic strategy.